

BUTLLETÍ

CENTRE D'ESTUDIS
DE L'HOSPITALET

Index

Salutació de Josep Iglésies a
la XXXI Assemblea
Intercomarcal d'Estudiosos

El progrés passa factura. El
projecte del II cinturó de
ronda afecta al barri Sanfeliu,
per Antoni Mataix

Les col·lectivititzacions durant
la guerra civil per Carles
Santacana

Activitats del centre

Informacions d'altres
institucions

Beques, borses, premis i
ajuts a la recerca

Actualització bibliogràfica
sobre l'Hospitalet de
Llobregat

n.º 9

gener 87

SUMARI

Editorial	3
Salutació de Josep Iglésies a la XXXI Assemblea Intercomarcal d'Estudiosos ...	5
El progrés passa factura. El projecte del II cinturó de ronda afecta al barri Sanfeliu, per Antoni Mataix	9
Les col·lectivititzacions durant la guerra civil per Carles Santacana	12
Activitats del centre	15
Informacions d'altres institucions	16
Beques, bosses, premis i ajuts a la recerca .	17
Actualització bibliogràfica sobre l'Hospita- let de Llobregat	19
Un bon instrument a les escoles d'adults: el llibre "54 RELATS D'IMMIGRACIO"	24

EDITORIAL

El BUTLLETÍ del Centre va sorgir com a portaveu de les activitats i treballs del propi Centre i dels seus socis i col·laboradors i com a un instrument d'interconnexió. Els primers números han cobert una primera etapa.

En presentar aquesta nova etapa, millorant-lo, volem reafirmar-nos en els nostres objectius primers: el BUTLLETÍ ha de ser una eina útil per als socis, que serveixi per assabentar-los

- de la bibliografia, treballs, documentació recent o estudis que s'hagin fet sobre la ciutat o comarca en l'àmbit de la història, de l'economia, de la cultura o del planejament urbanístic,
- dels ajuts públics o privats als quals poden acollir-se per a prosseguir les seves investigacions,
- de les activitats, cursos o conferències del propi Centre o d'altres institucions semblants que els puguin ser d'utilitat.

Tant el BUTLLETÍ com els QUADERNS, de pròxima aparició, han de ser un fòrum per a la discussió de temàtiques rellevants, d'informacions sobre dades, projectes o fets que afectin a la ciutat i comarca i puguin ser d'interès per als altres socis o per al conjunt de la ciutat i puguin donar lloc a ulteriors investigacions o treballs.

Si volem que el Centre tingui vida, sabem que això ha de ser a través de la vida i la presència dels socis. El Butlletí i els Quaderns han d'aparèixer per als socis com a un instrument que serveixi per obrir perspectives de cara al seu treball professional, als seus estudis o al seu treball a la ciutat.

Els socis seran conscients de l'esforç tant econòmic com de dedicació personal que una publicació d'aquesta índole requereix, sobretot si aconseguim que tingui el rigor i la serietat que ens hem proposat, i que fins ara hem aconseguit tant en les publicacions com en els actes organitzats pel Centre.

....

Mentre preparàvem aquest nou BUTLLETÍ ens arribà la notícia de la mort del Sr. Josep Iglésies Fort. Tots els qui assistírem a la XXXI Assemblea Intercomarcal d'Estudiosos que vam celebrar el mes de maig tenim encara present la seva entrançable figura dirigint-nos la paraula, i recordarem d'ell la seva infatigable tossuderia en la defensa de les comarques, molt especialment les que tenen el perill de veure anegada la seva personalitat davant de la potència de Barcelona.

En record d'ell hem volgut reproduir el que aquell dia ens va dir, i incloure com a suplement del BUTLLETÍ una còpia del seu últim escrit publicat a El País tres dies abans del seu traspàs.

Precisament el tema de les servituds que comporta per a l'Hospitalet la proximitat de Barcelona és l'objecte de l'escrit d'Antoni Mataix sobre la prevista construcció del segon cinturó de ronda pel barri de Sanfeliu.

Finalment, l'article de Carles Santacana s'inscriu en el conjunt de reflexions a què ha donat lloc la celebració del cinquantenari de la guerra civil, sobre la qual el Centre ha organitzat ja diversos actes.

SALUTACIÓ DEL PRESIDENT DE LA PERMANENT DE LES ASSEMBLEES INTERCOMARCALS D'ESTUDIOSOS JOSEP IGLÈSIES

Després de les magnífiques i enco-
ratjadores paraules que ens ha enviat
Pierre Vilar a qui tant i tant deu el nostre
país, poca cosa resta d'afegir.

Fa 36 anys que, partint d'aquella ja
llunyana i una mica mítica Assemblea
de Martorell, anyada darrera anyada ce-
lebrem les nostres reunions, anant d'un
lloc a un altre de Catalunya a prosseguir
la propagació d'un comarcalisme cultu-
ral. Ara que el Parlament de Catalunya
té damunt de la taula el propòsit de fer
la divisió territorial del país a base preci-
sament de les comarques, amb major
motiu ens reiterem en els postulats que
van donar origen a les nostres Assem-
blees.

L'Hospitalet de Llobregat és la 2.^a
ciutat en xifres de població del nostre
territori, gairebé cavalcant entre les co-
marques del Barcelonès i del Baix Llo-
bregat, soldada a la gran metròpoli de
Barcelona, rep d'aquesta tots els avan-
tatges i, a la vegada, tots els inconve-
nients que proporciona la proximitat
d'un focus agabellador semblant.
L'Hospitalet se'ns presenta com una fi-
lloa de Barcelona, però porta el nom del
Llobregat i no té frontera física que se-
pari el seu terme de la comarca del Baix
Llobregat.

La 1.ª Assemblea la celebràrem pre-
cisament al Baix Llobregat, diríem gaire-
bé que al centre geogràfic, al cor de Ca-
talunya, a Martorell. Vam tornar a la co-
marca del Baix Llobregat a celebrar la
vint-i-cinquena fa sis anys. Però dins

l'àrea concreta del Barcelonès, no hi ha-
viem celebrat encara cap assemblea. És
que no se'ns amagaven, ni molt menys,
les circumstàncies molt i molt particu-
lars que en tots els ordres caracteritzen
aquesta comarca i les seves poblacions.

Sota els auspicis del Centre d'Estu-
dis de l'Hospitalet de Llobregat, avui
hem vingut a aquesta zona que lluita pel
manteniment de la seva personalitat,
contra l'expansió absorbent de la capi-
tal catalana que amenaça d'engolir tot
el que hi ha situat al seu volt, una mena
de baralla entre David i Goliat. Goliat
sembla que tenia les de guanyar ara, pe-
rò en el futur ja ho veurem.

Nosaltres hem vingut a obrir els
braços i encaixar les mans amb els estu-
diosos, els investigadors de tots els
camps del saber, que malden per clarifi-
car els greus problemes que graviten da-
munt de la vostra comarca i el vostre po-
ble. Sorgirem en moments molt climatè-
rics **per a la nostra** terra, precisament
amb el propòsit de revifar l'esperit co-
marcal en l'aspecte sobretot cultural i
impulsar l'estudi local i comarcal, enco-
ratjar els investigadors i fer-ho tot irre-
nunciablament en la nostra llengua en
dies que aquesta era interdicta. Mante-
nim la joventut en aquestes aspiracions.

Si Catalunya ha lluitat sempre, i li to-
ca lluitar molt encara, per a afirmar la
seva identitat dins l'Estat, **per motius
semblants d'amor a la terra**, les comar-
ques poden i han de batallar per a man-
tenir la seva dins la unitat catalana. En

els dies de la dictadura franquista les nostres Assemblees foren un element **potser únic** en la cultura, no en la política, i evidentment el més eficaç per obrir una creuada a favor de les comarques. No ens adreçàvem, ni ens adreçarem, a les masses en general, sinó als elements selectes de cada zona, als estudiosos, com diu el nostre nom, aplegant-los, engatjant-los, reconeixent els seus esforços per a subsistir. No venim a sol·licitar-vos el vot. No aspirem a cap representació. Us demanem que serveu les vostres desavinences, els vostres possibles partidismes polítics, la inaborrable, la irrenunciable catalanitat i la germanor comarcal; que feu sentir la veu de la vostra comarca i del vostre poble en el concert de tot Catalunya.

Sovint oblidats, o si voleu marginats, pels mitjans d'informació barcelonins, amb un esperit de sacrifici exemplar, us mostreu fidels a les velles essències deixades per la terra i la història.

6

No vulgueu ésser com les herbes que creixen esmortuïdes sota el brancatge esponerós d'un gran arbre, el qual, amb el seu fullam, priva de sol i d'aire la vegetació inferior acollida al seu entorn. Vulgueu contribuir a la grandesa de Catalunya, però sense deixar d'ésser el que sou, el que els segles us han fet. He dit i redit que Catalunya no és una gran columna solitària posada al mig d'una plana deserta sinó un ample conjunt de localitats i comarques vives i operants, que en l'ordre humà aguantem i culminem en l'eminència barcelonina. Però aquesta culminació no ha d'invalidar aquelles localitats disperses pel territori, per les comarques, que en proporcionen el costellam, la carcassa, el cos de Catalunya.

Catalunya constitueix una unitat, combatrem una desintegració. Aspirem a una cohesió eficaç sense artificis, ni opressions, respectuosa amb l'estructura natural del país, de la nostra terra. Barcelona és, si **ho voleu**, un Everest. Però les comarques són els contraforts que l'aguanten i li fan possible l'eleva-

ció tal vegada exagerada, comparada amb el conjunt de la nostra terra. És, però, un fet geogràfic universal la formació de grans metròpolis, fet difícil de combatre, puix ha sorgit de la mateixa evolució de la tecnologia i l'economia social contemporània.

I vosaltres mateixos, és a dir, la vostra localitat, ofereix un engrandiment, tal vegada desproporcionat, que alguna relació té amb el de la població, per nosaltres extremada, de la capital catalana.

No obstant això, cara al vostre Hospitalet, heu de furgar en l'entranya de la vostra ciutat i de la vostra comarca per a trobar quina raó i quin impuls l'ha enviada a través dels segles i l'ha mantinguda viva.

Entre els vostres problemes n'hi ha un de desmesurat que origina tots els altres. L'Hospitalet, al principi de segle, és a dir, l'any 1.900 tenia 4.948 habitants. Ara en té 295.000. Ha ascendit 290.000 habitants, xifra que representa un augment del 6.000%. Per cada resident qui havia a l'Hospitalet el 1.900, ara n'hi ha 60 de més a més. Aquest increment de població, gairebé sobtada, vol dir ocupació de terrenys irregulars per a l'edificació, enllaç de les vies de comunicació amb les metropolitanes, carrers que han de salvar barrancs, qüestions múltiples de sanitat, altura dels edificis, de serveis de tota mena.

Els ponents i els autors de les comunicacions ens n'han plantejat alguns, potser no tots, però sí els principals. I entre ells n'hi ha un que no és exclusiu de l'Hospitalet, és el de caràcter espiritual que afecta, no sols a la vostra ciutat, sinó a tot Catalunya.

Es el problema lingüístic dels nouvinguts. Problema que avui ens preocupa d'una manera feixuga. Les circumstàncies que l'envolten no cal que us les recordi. Tots les sabeu sobradament i les teniu a la punta de la llengua.

ASSEMBLEA INTERCOMARCAL D'ESTUDIOSOS

L'Hospitalet de Llobregat, 24-25 maig

CENTRE D'ESTUDIS
DE L'HOSPITALET

Permeteu-me que us digui que estic ben segur que serà superat, tal com l'havem superat altres vegades en el curs de la història. Ara el sentim amb tota la seva força, amb tota la seva angoixa. Però dintre unes desenes d'anys, quan els infants d'avui siguin homes fets, el problema haurà desaparegut -si és que no vénen noves onades d'immigrants de llengua diversa a la nostra-. Serà cosa que havia estat dels avis i ens trobarem o trobaran tots els residents de Catalunya, tots germans parlant català.

En gran part és una qüestió d'escola. Aixeca el nivell intel·lectual de les masses i trobaràs encaminat el seu planteig. El clima, l'ambient i la successió d'unes quantes generacions ens el resoldran. Però no pretenem que l'afer sigui oblidat o que ens en desentenguem, puix això seria perillós. Necessitem l'esperança, una esperança en el futur.

Catalunya ha digerit altres immigracions semblants en els primers temps de la formació de la seva nacionalitat, sobretot amb la colonització de l'anomenada Catalunya Nova en els temps de Ramon Berenguer IV. Penseu que aleshores la petita Catalunya Vella, sols

formada aproximadament per les actuals províncies de Barcelona i Girona, va necessitar nova gent per colonitzar totes les actuals províncies de Tarragona i Lleida guanyades als sarraïns. D'on va treure els colonitzadors? El mateix, o encara en major grau, va passar, els dies de Jaume I en conquerir València i Mallorca. D'on va treure Catalunya la gent necessària per colonitzar els dos nous reialmes que havia conquerit? Penseu que li calia triplicar la pròpia població, per tal com triplicava l'espai de la seva sobirania. I encara en el segle XVIII, en 60 anys, entre 1715 i 1775, va doblar de nou els seus habitants. Només que, en els dos primers casos, l'afluència de masses immigrades venia del nord, d'enllà dels Pirineus, d'Europa, i acudia a ocupar les terres guanyades als moros. En el darrer cas, al segle XVIII, és més incerta la indagació d'on venia la gent que en 60 anys ens va ajudar a doblar la població. Van venir molts francesos originaris d'on fossin, també els païrem. També assimilarem la immigració actual, però hem de forçar i accelerar la solució. Hem d'aprofitar tots els mitjans que tenim a les mans per ajudar a la integració.

I ara anem a un altre tema.

No podem oblidar els companys que ens han deixat per sempre entre una Assemblea i l'altra. Enguany són dues dames: la poetessa Roser Matheu i l'arxivera Francina Solsona. Si la primera ens ha deixat els seus llibres perdurables de poesia i biografia, devem a la 2.ª una eficàcia exemplar en les seves iniciatives professionals i el seu companyerisme posat sempre al servei del comú. Hem d'agrair-li també la seva constant assistència a les nostres Assemblees. La recordem en la darrera celebrada a Girona, en la qual ens semblava presa d'un gran optimisme, i poc podíem imaginar que la mort se l'havia d'endur dintre pocs mesos.

En la present Assemblea no hem de designar l'indret on hem de celebrar la vinent, puix ja vam fer-ho a l'anterior que va tenir lloc a Girona. Allí es va acordar per unanimitat que la propera, o immediata a la present Assemblea, se celebrés a Rubí, en el Vallès Occidental, la vinent tardor, i a aquest acord plenari ens atenem.

No sabríem, ni podríem acabar, sense felicitar efusivament els elements directius del Centre d'Estudis de l'Hospitalet de Llobregat per l'excel·lent organització d'aquesta Assemblea i pel seu èxit de concurrència, pel nombre i la qualitat de les comunicacions rebudes, per l'altura i encert de les ponències. Èxit fruit del seu treball, el seu entusiasme, perícia i abnegació. Gràcies, amics del Centre d'Estudis de l'Hospitalet, per aquest magnífic plenari que heu realitzat. La vostra ciutat s'ho mereixia i el Comitè Organitzador de les Assemblees no pot per menys que manifestar-vos la seva enhorabona i fer-vos expressiva la seva satisfacció per la vostra tasca exemplar.

I a vosaltres, assembleistes, amics tots, com a comiat d'aquest acte, cal dir: fins a Rubí en bona hora.

Queda closa la trenta-una Assemblea Intercomarcal d'Estudiosos. ■

EL PROGRÉS PASSA FACTURA EL PROJECTE DEL II CINTURÓ DE RONDA AFECTA AL BARRI SANFELIU ANTONI MATAIX

La modernització i el progrés tenen el seu preu. Fa molts anys que estava en discussió la qüestió dels Cinturons de les grans ciutats. Avui els arguments ecològics dels qui encara posen en tela de judici la seva utilitat, queden reduïts a la mínima expressió davant la majoria abocada al suposat progrés, modernitat i funcionalitat de les vies ràpides circumval·latòries de les grans ciutats, en detriment dels barris i poblacions perifèriques, a les quals els toca patir el sacrifici del creuament de vies ràpides pels seus nuclis urbans.

A l'any 1953 es projectà, al Pla General d'urbanisme, el traçat del II Cinturó de Ronda que, en el seu tram des de la Diagonal fins al Prat, afecta al barri Sanfeliu de la nostra Ciutat. Aquest projecte afectà nombrosos espais, provocà un desconcert que endarrerí el Pla Parcial del barri i bloquejà les llicències d'edificar durant molt de temps. Això explica, en bona part, les característiques actuals de Sanfeliu, ben diferenciades de les de la resta de la Ciutat.

Aquest projecte inicial ha sofert petites modificacions al llarg del temps, però la manca de perspectives vers la seva realització, no ha afavorit en cap moment el seu replantejament, fins que, amb les expectatives produïdes pels Jocs del 92, s'ha encarregat un estudi a l'equip d'enginyers d'En Manuel Herce, equip que ha variat la concepció del traçat i l'ha modificat substancialment, sobretot pel que fa referència al barri Sanfeliu.

Aquesta nova concepció del traçat estriba en aprofitar els accidents geogràfics del terreny per dissimular-lo al màxim. Utilitza les valls o rieres de Can Clota i la Fonteta per seguir la seva direcció en lloc de travessar-les transversalment.

En aquesta nova concepció hi ha una millora en l'estètica urbanística i un estalvi econòmic important.

Pel que fa referència a l'Hospitalet, i més concretament al barri Sanfeliu, el nou projecte, que és a punt d'ésser objecte de l'aprovació inicial, prèvia a la informació pública, envolta el barri per l'est i el sud respectivament, en lloc de travessar pel mig, dividint-lo en dues parts, segons l'anterior traçat.

Indubtablement, aquesta modificació suposa una millora important vers la unitat i coherència del barri en si mateix, encara que incorpora un nou inconvenient, o més ben dit, el perpetua. Em refereixo al seu aïllament respecte de la Ciutat. Aquesta via truncarà encara més la hipotètica connexió amb Can Serra, Can Boixeres, i el nucli d'habitatges dels carrers Miquel Peiró, Aviació i Fonteta, del mateix barri. Representarà una trava psicològica pels veïns encara que hi hagi un pas que els comuniqui.

Una altra conseqüència positiva importantíssima del nou projecte respecte de l'anterior, és l'alliberament d'una infinitat de metres quadrats de terreny que abans eren afectats per accessos en

forma de bucles, scalèxtrics, etc. Aquest nou "status" dels espais lliures del barri, obliga necessàriament a elaborar un plantejament total de Sanfeliu, que s'ha de reflectir en un nou Pla del Barri que redistribueixi tots els espais, assignant-los la seva utilitat futura.

No cal dir que, donada la quantitat de terreny lliure de Sanfeliu i les seves pròpies característiques com a barri, estem parlant del projecte global que ha de decidir tot el seu futur, i que, de la mateixa manera que el pot subsumir en una zona de serveis de la ciutat, incolora, inodora i insípida, també pot donar les claus que possibilitin el seu creixement i desenvolupament racional i estabilitzin les seves relacions socials comercials i humanes.

La principal dificultat, i no l'única, del nou projecte, és l'afectació de la Urbanització Canyet, que acull mig centenar d'habitatges unifamiliars que de sobte han vist truncades les seves possibilitats, donat que la seva afectació ha esdevingut imprevisiblement i de tal manera que fa només un any enrera hagués esta impensable. Cinquanta famílies que gaudien de la tranquil·litat, de la calma, del sol, de la vida serena que comporta un habitatge d'aquestes característiques, adquirit amb els més grans sacrificis que es poden imaginar, es veuen seriosament amenaçades per la nova proposta del Cinturó de Ronda. Sota el pretext que és més coherent urbanísticament i reporta millores importants a la macro-col·lectivitat, aquestes famílies no tindran altre remei que fer reunions, negociacions, molèsties, assemblees etc... per acabar definitivament renunciant al que tenen i acollir-se a tot el que hagin aconseguit en aquest procés.

Es evident que, admetent la resignació a perdre els actuals habitatges, les seves aspiracions se centren en aconseguir-ne uns altres en el mateix barri, i d'unes característiques similars, és a dir, també unifamiliars. No és una proposta descabellada tenint en compte

que hi ha pendent el nou pla del barri que defineixi els espais lliures que queden i que, per les seves dimensions i característiques, no li aniria gens malament un creixement demogràfic controlat.

Malauradament, encara hem d'enumerar uns altres aspectes, també de conseqüències negatives per al barri, d'aquest nou traçat. En l'actual proposta, la via de circulació ràpida de vehicles, en aquest tram equiparada a autopista, (ja que no té ni un sol semàfor des de la Diagonal fins al Prat) passa a uns deu o quinze metres de l'Escola d'E.G.B. de 16 unitats Joanot Martorell i a uns 50 metres de l'escola Ausiàs March, de les mateixes característiques que l'anterior. A la primera també li afecta gran part de la pista esportiva que va ser recentment ampliada per l'Ajuntament. És imaginable el deteriorament de les condicions ambientals d'aquestes escoles en perjudici de la tasca pedagògica dels mestres respectius.

El nou projecte també planteja un problema tècnic que ha tret la son a més d'una família de les 100 que viuen al C/ Rei Don Jaume. Un problema que, aparentment amb un estudi geològic del terreny es pot evitar, però a la vegada pot entranyar perills i dificultats. Una de les característiques d'aquest traçat és que passa per sota la via de Renfe, el que suposa que en el tram que va paral·lel al carrer Rei Don Jaume ha de començar a agafar cotes de profunditat importants.

Aquí és precisament on poden aparèixer les dificultats. Només cal girar la vista enrera i recordar que en aquesta zona s'hi han fet dos moviments de terres amb excavadores que han produït sengles corriments i desprendiments que sorprenen i alerten els tècnics municipals de tal manera que van desallotjar els veïns del carrer Rei Don Jaume de la banda de la Urbanització. Si serà aquí on precisament hi hauran de treballar les màquines, i les condicions del terreny i filtracions d'aigües subterrànies no varien, el perill esdevé automàtic.

cament als veïns de l'altra banda del carrer. A part les molèsties de sorolls i fums que el Cinturó comportarà de per se, i que estan condemnats a suportar per tota la vida.

Un altre aspecte sobre el qual ja s'ha parlat i discutit, és el de la destrucció del parc que enllaça Sanfeliu amb Can Boixeres i Can Serra. M'atreviria a afirmar que és una de les zones de la Ciutat més utilitzades pel lleure de petits i grans; només cal passejar-s'hi un diumenge al matí per poder-ho comprovar. Es per aquesta raó per la qual possiblement, i abans que el projecte surti a informació pública, s'hagi plantejat el tema i negociat un soterrament parcial del Cinturó en quasi tota aquesta zona, característica no contemplada en el projecte que vàrem veure fa escassament un mes i mig.

I si això és així, les expectatives són bones, (amb totes les limitacions possibles).

La bona predisposició dels qui fan el projecte per incorporar-hi aquests tipus de millores, és una actitud esperançadora que cal tenir en compte.

La darrera apreciació, i aquesta de caràcter global, que es pot fer, és que el barri queda envoltat per vies ràpides, Cinturó i accessos: pel nord l'Avinguda Electricitat; per l'est i sud, Cinturó de Ronda; i per l'oest, l'Avinguda República Argentina, que és un enllaç d'aquest. Carreteres per totes bandes. Ara si que es pot dir que "sempre plou sobre mullat". Si el barri Sanfeliu es caracteritza, entre d'altres coses, pel seu aïllament i la seva marginació física de la resta de la Ciutat, només li calia això!.

Aquesta deu ser la factura que hem de pagar els veïns de Sanfeliu pel progrés macro-municipal de Barcelona.

L'Hospitalet a 9 de desembre de 1986 ■

LES COL·LECTIVITZACIONS DURANT LA GUERRA CIVIL CARLES SANTACANA

12

Com és ben sabut el període de 1936 a 1939, el de la guerra civil, no va ser solament un període bèl·lic. La sublevació feixista va provocar a la zona republicana l'esclat de la tensió social acumulada des de feia molt temps. A Catalunya, el fet que els grups anarcosindicalistes contribuïssin decisivament a la derrota de la militarada els va permetre gaudir d'una privilegiada situació. En aquest marc van iniciar-se tot un seguit de transformacions revolucionàries, tant a nivell polític com social i cultural. Una d'aquestes transformacions va ser la col·lectivització de les activitats productives. L'estudi d'aquest aspecte de la revolució està encara per fer. Referent a l'Hospitalet coneixem una mica el funcionament de l'Agrícola Col·lectiva i molt poc de la dinàmica de la col·lectivització a la indústria i els serveis.

La col·lectivització agrícola.

El daltabaix del 19 de juliol va tenir conseqüències immediates per a la pagesia de l'Hospitalet. Les terres de la Marina van ser saquejades. Els propietaris es veien impotents per aturar l'allau de gent que anava a proveir-se als seus camps. En molt pocs dies van començar dues accions paral·leles: la dels cenetistes i la dels propietaris. Els propietaris van crear una comissió per negociar amb els cenetistes les noves condicions de treball al camp. Els cenetistes els van exposar la idea de la col·lectivització. Els propietaris davant el perill de perdre-ho tot de manera vio-

lenta a mans dels incontrolats van veure en la col·lectivització una sortida aïrosa.

La primera assemblea general se celebrà l'agost de 1936, decidint la col·lectivització. El Consell administratiu que va sortir de l'assemblea el composaven: Secretari general, Josep Roigé; Tresorer, Antoni Pubill; Tècnic general, Agustí Sauch; Vocals, Francesc Reyes; Josep Villar i Joan Codina. Per a regular el funcionament de la col·lectivitat es van redactar i aprovar uns estatuts. Regulaven bàsicament quatre aspectes:

- l'organització del treball
- l'organització administrativa
- les funcions del treballador dins la col·lectivitat
- l'organització social interna.

Quant a l'organització del treball, els estatuts determinaven l'existència de delegats tècnics i de treball. Els delegats tècnics havien de dirigir el treball a la seva zona. Els delegats de treball distribuïen les persones que el tècnic reclamava per a cada feina. Per a l'organització administrativa es va crear el consell administratiu. Els càrrecs del consell s'escollien en assemblea i eren revocables en qualsevol moment. Aquests estatuts tenien un fort component igualitarista, basant-se en assemblees de membres tots amb els mateixos drets. Es negava l'ordre anterior ja que no es reconeixia la propietat privada ni tampoc se la indemnitzava. Es feia taula rasa del passat. El contingut d'aquests estatuts s'ha d'entendre dins la tradició lli-

bertària local, que seguia les idees més puristes de l'anarcosindicalisme.

Dins la col·lectivitat no s'apreciaven jerarquies internes. A l'hora d'establir la remuneració de la feina el salari era igual per tothom, amb una única diferenciació que no corresponia a categories professionals, sinó al sexe. Les dones que treballaven a la col·lectivitat guanyaven menys diners, i a més, la majoria hi treballaven de manera temporal.

En l'aspecte tècnic cal ressenyar múltiples millores. Les collites van ser excel·lents a causa del bon treball que es va fer amb la terra. Els adobs no faltaven mai i també es va millorar força el sistema de regatge on n'hi havia i ampliant la zona regada. Cal tenir en compte que alguns delegats tècnics (antics propietaris) miraven de treballar bé esperant recuperar llurs propietats amb l'arribada de l'exèrcit de Franco. Per altra banda tenien por de ser acusats de sabotatge, i per això posaven tot l'interès en la millora de la producció. L'Agrícola Col·lectiva tenia contractats de manera fixa un grup d'obriers del ram de la construcció que es dedicaven exclusivament a arranjaments, com l'anivellament dels camps. Una de les iniciatives més importants va ser el projecte de canalització del riu Llobregat. Perquè fos possible es van posar d'acord les col·lectivitats de Sant Boi, El Prat, Cornellà, Molins, Sant Joan Despí i l'Hospitalet. Van enllestir el projecte i van elaborar un pressupost, que estava previst que es cobriria en 5 o 6 anys. La fi de la guerra va impedir que el projecte passés dels plànols a la realitat.

La crisi general de proveïments, que s'accentuà durant el primer trimestre de 1937 i la pèrdua de pes polític i social de l'opció revolucionària encapçalada per la CNT van confluir en les primeres esquerdes al plantejament col·lectivista. A aquest fet va correspondre tota una legislació que afavoria la descol·lectivització de la terra. Tot aquest marc general va possibilitar la primera petició de terres feta per un grup de pagesos. El

mes de novembre de 1937 van ser 34 els pagesos que reclamaren terres. Posteriorment s'hi van afegir 15 peticions més, sobre un total d'uns 1.200 treballadors. Per què volien marxar de la col·lectivitat aquests membres? Evidentment no va ser tan sols les ànsies d'independència d'aquests pagesos el que els va portar a demanar les terres; sens dubte la possibilitat d'enriquiment també hi era present, ja que treballant dins l'Agrícola Col·lectiva tenien les necessitats bàsiques cobertes. La cessió de terres als pagesos independents no va representar cap problema per a l'Agrícola Col·lectiva perquè l'extensió de terra conreuable del municipi era prou gran.

Les peticions de 1937 no van donar resultat fins a la tardor de 1938. Ara bé, per què el 1937 la descol·lectivització no va tirar endavant i sí el 1938? Al marge del marc polític global, que era més negatiu per a les col·lectivitats el 1938 que el 1937, cal tenir en compte també la presència organitzada de la Unió de Rabassaires. Quan els pagesos van plantejar a la Junta Municipal Agrària el retorn de les terres el 1937 la Unió de Rabassaires encara no existia a l'Hospitalet. Es va crear més endavant, el febrer de 1938.

En definitiva, el model que seguia l'Agrícola Col·lectiva s'assemblava més al que es va produir als pobles de l'Aragó que no pas al de la resta de Catalunya. Els importants resultats que va aconseguir demostren la viabilitat interna del projecte. El fet, però, que a Catalunya es mantingués una economia mixta durant el període de guerra va ser el motor dels problemes de la col·lectivitat, perquè una part dels seus membres aspiraven a enriquir-se gràcies a l'especulació pròpia de les crisis de proveïments bàsics. En el fons es plantejava un debat més ampli, el de la viabilitat d'aquesta economia mixta.

La col·lectivització industrial.

A la indústria no va existir un model únic, com a l'agricultura. En principi, la col·lectivització es feia de manera inde-

pendent empresa per empresa. A cada lloc el funcionament va ser diferent. En algunes empreses els patrons havien fugit, en d'altres es van quedar i van participar en els nous comitès d'empresa, que dirigien la producció. Els nivells de participació dels treballadors al procés col·lectivista va ser molt desigual. La Generalitat va dictar l'octubre de 1936 el Decret de Col·lectivitzacions i Control Obrer, que pretenia fer legal l'acció col·lectivitzadora que s'havia produït a l'inici de la revolució. El Decret distingia entre empreses col·lectivitzades i empreses en règim de control obrer. En les primeres desapareixia la figura del propietari, substituïda per un comitè d'empresa. En les segones permaneixia la figura de l'empresari, però la seva actuació al front de la indústria era fiscalitzada per un comitè obrer de control. No totes les empreses, però, van legalitzar llur situació. A l'Hospitalet ho van fer 20 en règim de col·lectivització va mantenir la jerarquia interna (càrrecs, salaris, etc...) que separava els treballadors ma-

nuals i els d'oficines, a més de mantenir les dones com a un grup subaltern específic. El Decret, a més, preveia una tercera possibilitat: els agrupaments industrials, constituïts per les empreses d'una localitat que pertanyien al mateix sector, com per exemple els barbers o els drapaires. A l'Hospitalet van sol·licitar la constitució en agrupaments 24 sectors, però la Generalitat tan sols en va autoritzar dos: el de la ceràmica i el del mosaic. Els agrupaments que van sol·licitar la seva legalització després del febrer de 1937 van ser tots denegats. La contrarrevolució començava ja a tenir força i les col·lectivitzacions apareixien com una bèstia negra. Era l'inici de la davallada revolucionària, i amb ella, la de les col·lectivitzacions.

En definitiva, doncs, allò que coneixem de les col·lectivitzacions a l'Hospitalet ens permet dir que va ser reeixida i igualitarista al camp i que va tenir característiques molt diferenciades i menys radicals a la indústria. ■

ACTIVITATS DEL CENTRE

Presència a la Fira de la Salut.

Durant els dies 3 al 9 d'octubre, i organitzat per la Ponència de Sanitat de l'Ajuntament es va celebrar la 2.ª Setmana de la Salut. El Centre va participar a la Fira de la Salut que es va realitzar a la Rambla Just Oliveras de dues formes, amb un stand a la Fira i organitzant una visita comentada a la Marina.

La nostra presència a la Fira va ser positiva. Durant aquests dies vàrem aprofitar per donar a conèixer el Centre d'Estudis a un bon nombre de persones, fer nous socis, informar sobre les nostres publicacions, ..en definitiva estar en contacte amb els nostres conciutadans.

Visita a la Marina de l'Hospitalet

La visita amb autocar que es va realitzar a la Marina de l'Hospitalet malgrat ser una de les activitats de la 2.ª Setmana de la Salut, mereix ser comentada a part.

Joan Camós va acompanyar les 40 persones que varen realitzar aquest recorregut, tot explicant les transformacions que ha sofert el municipi per la seva situació geogràfica i els canvis d'activitat econòmica al llarg del temps.

L'itinerari va ser fixat de forma que es pogués observar els següents aspectes:

- 1- El delta del Llobregat i l'Hospitalet. La formació de la Marina i la contaminació del riu.
- 2- L'Hospitalet, dipòsit de deixalles de Barcelona. Delles escombraries al dipòsit de butà.
- 3- La indústria a l'Hospitalet. De "les Sangoneres" a la zona Franca.

- 4- Bellvitge i l'Ermita. Urbanisme vertical i el passat.
- 5- Les masies de l'Hospitalet. Activitat agrícola actual.

Taula Rodona: les col·lectivitzacions industrials a l'Hospitalet durant la guerra civil.

El 16 d'octubre vàrem realitzar una taula rodona sobre les col·lectivitzacions industrials a l'Hospitalet durant la guerra civil, a l'Ateneu de Cultura Popular.

Pelai Pagès, professor de la Universitat de Barcelona i Carles Santacana del Centre d'Estudis de l'Hospitalet varen explicar aquest procés a dos nivells diferents. Pelai Pagès parlà de com es produïren les col·lectivitzacions arreu de Catalunya i Carles Santacana va centrar la seva intervenció en les col·lectivitzacions a l'Hospitalet.

15

INFORMACIÓ ACTES DEL CENTRE

Presentació del llibre de Joan Casas "Tres Quaderns" a la biblioteca de Can Sumarro.

El dia 20 de novembre, organitzat conjuntament pel Centre d'Estudis, el Servei de Biblioteques del P.M.C. i la Biblioteca Central de Can Sumarro, se celebrà l'acte de presentació del llibre de Joan Casas "Tres Quaderns" premi Miquel de Palol, 1985 de poesia. Feliu Formosa presentà l'obra d'en Joan Casas.

HORARIS DEL CENTRE

SECRETARIA:

Cada dia de dilluns a divendres de 10 h. a 13 h. roman obert al públic la secretaria del Centre.

BIBLIOTECA:

Cada dia de dilluns a divendres de 10 h. a 14 h. i de 17'30 a 19'30 h. es podrà consultar els llibres i revistes existents a la biblioteca del Centre.

SERVEI GRATUÏT DE TRADUCCIÓ I CORRECCIÓ DE TEXTOS.

Al Centre d'Estudis s'hi reuneix habitualment el col·lectiu de professors dels

cursos de català per a adults de l'Hospitalet.

Aquest col·lectiu ha posat en marxa un servei gratuït de traducció i correcció de textos, i consulta general de català.

Els interessats us hi podeu adreçar els dimecres de 12 a 1'30, a la seu del Centre d'Estudis, C/ major, 57, pral 1.ª, o bé per telèfon, al 338 60 91. ■

INFORMACIONS D'ALTRES INSTITUCIONS

VI Jornades d'estudis sobre el Baix Llobregat "La represa industrial del Baix Llobregat"

Organitzades pel Centre d'Estudis Comarcals del Baix Llobregat van tenir lloc a Esplugues durant els dies 20-24 d'octubre, aquestes jornades sobre la problemàtica industrial a la comarca i les iniciatives i propostes per a la represa industrial

XXXII Assemblea Intercomarcal d'Estudiosos

Durant els dies 18 i 19 d'octubre s'ha celebrat la XXXII edició de l'Assemblea Intercomarcal d'Estudiosos a Rubí.

Les ponències i comunicacions van ser en la seva major part sobre Rubí. Un total de 35 comunicacions plantejaren diversos aspectes de la història, l'arqueologia, l'art, la geografia, etc. de Rubí. Van haver-hi també 8 comunicacions que feien referència a altres comarques.

Presentació del llibre "Guerrilles al Baix Llobregat. Els «Carrasquets» del segle XVIII i els carlins i republicans del segle XIX"

A Sant Feliu de Llobregat a "can Ricart" i organitzada pel Centre d'Estudis Comarcals del Baix Llobregat es va celebrar el dia 26 de novembre la presentació del llibre "Guerrilles al Baix Llobregat. Els Carrasquets del segle XVIII i els Carlins i Republicans del segle XIX", a càrrec de Josep Fontana.

I Col·loqui d'història agrícola

Del 9 al 12 de desembre de 1.986 a Barcelona. Universitat Barcelona. Organitzat per la Universitat de Barcelona s'ha celebrat durant els dies 9-12 de desembre.

II Col·loqui Internacional sobre la guerra civil espanyola

Del 4-7 novembre de 1.986 a Barcelona. Organitzat per la Universitat de Barcelona. S'ha celebrat durant els dies 4-7 de novembre aquest col·loqui, que compta amb comunicacions de les més importants autoritats en la matèria.

I col·loqui d'història de la dona

Universitat de Barcelona, octubre 1986. Organitzat per la Universitat de Barcelona. S'hi van rebre més de 100 comunicacions. ■

BEQUES, BORSES, PREMIS I AJUTS A LA RECERCA

Aquesta secció del butlletí pretén informar dels recusos públics i privats que promouen la investigació i l'estudi en tots els àmbits. Per a iniciar-la, hem triat un seguit de beques que no acostumen a ser conegudes, i que al mateix temps poden estimular força la imaginació.

Es tracta de les beques i ajuts d'estudis a l'estranger del Ministeri d'Assumptes exteriors, en el marc dels convenis culturals que manté Espanya amb d'altres països.

Per a la relació que tot seguit presentem, hem utilitzat dos criteris de selecció: que la convocatòria de les beques fos propera en el temps, i que els idiomes exigits fossin el francès o l'anglès, donat que potser són els que més es coneixen entre nosaltres.

(Cas que algú interessat en aquest tipus de beques, conegui d'altres idiomes, les oportunitats són moltes més).

BÈLGICA:

Finalitat de la beca: estudis superiors d'investigació.

Matèries: física, matemàtiques, química, biologia, zoologia, botànica, geologia, enginyeria, medicina, farmàcia, veterinària, agronomia, economia, filosofia i història. Aquestes especialitats podran cursar-se a les Universitats de Brussel·les, Gant, Lieja i Lovaina, i en determinats centres especialitzats.

Requisits: Graduats universitaris i d'Escoles Tècniques Superiors en l'especialitat que sol·licitin la beca, que dominin el francès, l'anglès o neerlandès, que tinguin alguna experiència professional i que desitgin dur a terme algun treball d'investigació de duració limitada a Bèlgica.

Durada: Un total de 16 mesos, a distribuir entre els sol·licitants.

Dotació: Variable.

Nombre de beques: 16, a distribuir entre els candidats seleccionats, tenint en compte el treball d'investigació que hagin de realitzar.

Data aproximada de convocatòria i sol·licitud: Els dos primers mesos de l'any.

(En condicions semblants, hi ha a més unes altres 6 beques que es convoquen per a 9 mesos, 6 més que convoquen la universitat de Lovaina —Secció francòfona— específicament i 1 convocada per la universitat de Lieja).

BULGÀRIA

Finalitat de la beca: Curs d'estudis d'especialització.

Requisits: Graduats superiors espanyols, amb coneixement de l'idioma búlgar, o en el seu defecte, del francès o l'anglès.

Dotació: Allotjament i manutenció i 10 leves per despeses mensuals.

Data aproximada de convocatòria: Primer trimestre de l'any.

TXECOSLOVÀQUIA:

Finalitat de la beca: Estudis de postgraduats en universitats: Totes txeques.

Matèries: Estudis i treballs de postgraduats, prèvia presentació d'un programa detallat dels estudis que desitgen realitzar els sol·licitants.

Requisits: Graduats superiors que coneixin l'idioma txec, l'anglès o el francès.

Lloc: Universitats txeques.

Durada: Un curs acadèmic.

Dotació: 1.400 corones mensuals, matrícula gratuïta, assistència mèdica, viatges dins del país, per motius d'estudis.

Nombre de beques: 3

Data aproximada de convocatòria i sol·licitud: Desembrenyer anteriors al curs acadèmic pel qual se sol·licita la beca.

XINA

Finalitat de la beca: Realitzar estudis en Universitats o Instituts Superiors de la República Popular Xinesa.

Matèries: Especialització en matèries que poden realitzar-se en universitats xineses: medicina tradicional, política econòmica, literatura i història.

Durada: El curs acadèmic, però no poden prorrogar-se.

Dotació: De 120 a 140 yuans de R.M.B. mensuals, segons la categoria acadèmica del becari.

Requisits: Ser graduat superior o estudiant dels tres últims anys de carrera, que conegui l'anglès, o preferentment el xinès, i trobar-se en perfecte estat de salut. En cas de no conèixer la llengua xinesa, s'haurà d'aprendre en arribar al país.

Nombre de beques: 4. Es convoquen també tres beques per a realitzar estudis de llengua xinesa, de característiques similars.

Data aproximada de convocatòria: Els primers mesos de l'any

GRAN BRETANYA

Places d'intercanvi dins del S.E.P. (Science Exchange Program):

Finalitat de la plaça: Investigacions científiques i tecnològiques.

Requisits: Graduats superiors que coneguin l'anglès i desitgin visitar universitats angleses en les quals es realitzin investigacions científiques de la seva especialitat. Experiència mínima de 2 anys. Menors de 40 anys.

Durada: Període de fins a 17 dies.

Dotació: 30 lliures diàries i despeses de viatge.

Data aproximada de convocatòria: Febrer-març de cada any.

Beques de curs complet de la Fundació Stevenson:

Finalitat de la beca: Estudis a realitzar en universitats escoceses.

Requisits: Estudiants o graduats universitaris que dominin l'idioma anglès, menors de 35 anys, donant-se preferència als estudiants dels últims anys de carrera, menors de 25 anys.

Durada: 10 mesos, a partir de l'1 d'octubre.

Dotació: 150 lliures mensuals.

Nombre de beques: 2.

Data aproximada de convocatòries: Gener.

HONGRIA

Finalitat de la beca: Realitzar estudis superiors a la República Popular d'Hongria.

Matèries: Llengua hongaresa o aplicació o investigació sobre humanitats, ciències socials i ensenyaments artístics.

Requisits: Graduats superiors (excepcionalment estudiants de l'últim any de carrera) que coneguin la llengua hongaresa o dominin el francès o l'anglès. Programa detallat d'estudis a realitzar.

Durada: 9 mesos, excepcionalment per un període inferior, mínim de 3 mesos.

Dotació: 3.500 forints mensuals i allotjament.

Nombre de beques: 9 mensualitats a distribuir en els períodes mencionats.

Data aproximada de convocatòria: De setembre a gener, segons els anys.

ITALIA

Beques curs complet per a estudis sobre integració europea a l'Institut Universitari Europeu de Florència.

Finalitat de la beca: Investigació i preparació de tesis doctorals sobre la integració europea.

Matèries: Branques de ciències econòmiques, ciències jurídiques o polítiques i socials.

Requisits: Ser llicenciat espanyol en dret, ciències econòmiques, ciències jurídiques o polítiques i socials.

Durada: 9 mesos a partir de l'1 d'octubre.

Dotació: Variable.

Nombre de beques: Variable.

Data aproximada de convocatòria: Gener-Febrer.

Es convoquen beques de característiques similars durant els 3 primers mesos de l'any, als següents països: Jordània, Mèxic, Noruega, Egipte, Tailàndia i Turquia.

Les persones interessades en sol·licitar alguna beca de les aquí referides han d'adreçar-se a:

Dirección General de Relaciones Culturales
Sección de Intercambio y Becas
Ministerio de Asuntos Exteriores
Tel. 266 48 00 - Ext. 319
28018-MADRID

En el proper butlletí completarem aquesta informació dels recursos que es poden obtenir a partir del Ministeri d'Assumptes Exteriors, amb les dades específiques pel que fa a la "Comisión de Intercambio Cultural" amb Estats Units, i les bases de sol·licitud pels cursos d'estiu. ■

ACTUALITZACIÓ BIBLIOGRÀFICA. NOVETATS EDITORIALS SOBRE L'HOSPITALET DE LLOBREGAT.

19

HIDALGO Encarna, PORTOLES Francesca, VILALLONGA Xavier.: **La ceràmica a l'arquitectura del canvi de segle. El cas de l'Hospitalet.** Ed. Ajuntament de l'Hospitalet. Departament de Dinàmica Educativa. 1986. 21 pp.

Proposta didàctica de treball escolar a fi que els estudiants de l'Hospitalet coneguin alguns aspectes de la ciutat i en concret la influència del Modernisme a l'arquitectura de la ciutat.

Dóna informació sobre la utilització de la ceràmica com a material de construcció i decoratiu i presenta una proposta de sis itineraris urbans així com alguns centres d'interès a l'entorn de les característiques arquitectòniques del Modernisme.

DOMINGUEZ Toni.: **Visita a una bòbila.** Ed. Ajuntament de l'Hospitalet. Departament de Dinàmica Educativa. 1986. 18 pp.

Toni Domínguez és professor de l'Institut Mercè Rodoreda de l'Hospitalet, especialitzat en l'àrea d'entorn natural. En aquest sentit ha realitzat ja diverses propostes didàctiques com la que ara ens presenta. Es pretén donar a conèixer la importància de les bòbiles a l'Hospitalet partint de les característiques geològiques i geomorfològiques del terme municipal. Inclou una visita a Productes Refractaris Torns S.A., única indústria ceràmica que actualment funciona a la ciutat i que permet observar el procés productiu a una bòbila.

PALAU CASANOVAS Miquel.: **El relliu de la comarca del Baix Llobregat** N.º 6 de la col·lecció Quaderns del Baix. Ed. Ajuntament de l'Hospitalet. Departament de Dinàmica Educativa. 1986 42 pp.

Com els altres Quaderns apareguts, són materials d'ús imprescindible per als ensenyants de Bàsica i Secundària,

per donar a conèixer la comarca del Baix Llobregat. Aquest en concret, presenta les característiques geogràfiques que determinen la comarca, essent el riu Llobregat l'element que la configura i li dona unitat. Inclou un glossari de termes de molta utilitat per a l'àrea d'entorn natural.

DOMÍNGUEZ Toni, JULIA Ramon.: L'Hospitalet. El medi físic. N.º 4 de la col·lecció Quaderns urbans. Ed. Ajuntament de l'Hospitalet. Departament de Dinàmica Educativa. 1986. 78 pp.

Estudi dels elements geològics i geomorfològics del terme municipal. En un primer apartat es descriuen les principals unitats del relleu i, a grans trets, la història geològica. Un segon apartat descriu les característiques geològiques i topogràfiques així com els llocs de més interès. Finalment, unes propostes didàctiques i metodològiques destinades als ensenyants.

FORTUNY Gabriel.: Estudi de la situació de la salut a l'Hospitalet. Ed. Ajuntament de l'Hospitalet. Ponència de Sanitat i Serveis Socials. 1986. 273 pp.

Aquest és un llibre blanc sobre la situació sanitària a l'Hospitalet, tant pel que fa a malalties com a equipaments sanitaris. El llibre, dividit en vuit capítols: marc territorial, marc demogràfic, morbiditat, mortalitat, medi ambient, factors socioculturals, estructura sanitària i propostes d'actuació, ens mostra el conjunt de factors que incideixen en la salut, si bé les dades en general corresponen a 1981 i en molts casos trobem a faltar —per impossibilitat actual de quantificació— informació sobre la incidència de malalties a l'Hospitalet. Té especial interès —per als no estudiosos d'aquest tema— el capítol sobre el medi ambient, amb dades importants sobre els diferents nivells de contaminació i les implicacions urbanístiques. Finalment, es manifesta la manca de coordinació entre els diferents serveis d'assistència primària ja que no existeix una planificació sanitària global, i una manca de recursos generals, així com una

infrautilització dels existents per falta de coordinació.

GUIA Industrial de l'Hospitalet. Ed. Corporació Metropolitana. Eix de Promoció Industrial l'Hospitalet- Cornellà. 1986. 159 pp.

En els anys 50-70 i a partir de les dades publicades per la C.N.S. a l'Hospitalet, i molts cops amb el suport de l'Ajuntament, s'editaren diverses guies o anuals econòmics de la ciutat. L'últim és de 1974. La publicació d'aquesta guia industrial i comercial que pretén abastar tots els àmbits empresarials de l'Hospitalet ordenats alfabèticament i per activitats, és un esforç de posta al dia remarcable i absolutament necessari per interrelacionar els diversos sectors empresarials. Però, no dona cap dada sobre el tamany de les empreses, ni l'ocupació de sòl, ni el nombre de treballadors que empen i és una llàstima —per als investigadors— que no s'hagi ordenat segons la Classificació Nacional d'Activitats Econòmiques o altres classificacions que facilitessin el treball sobre branques i sectors.

Diversos autors. **Terres Cuites. La producció ceràmica a l'Hospitalet i el seu entorn.** Ed. Ajuntament de l'Hospitalet. Àrea de Cultura, Ensenyament i Esports. 1986. 59 pp.

Amb motiu de la inauguració de l'exposició "Terres cuites" el 22 d'abril d'aquest any, s'edità aquest llibre coordinat per Jordi Pablo sobre el paper de la indústria ceràmica i la terrissa des de perspectives diferents, com la història, l'art i la cultura.

Es per tant un conjunt d'articles sobre aquest tema, de Jordi Pablo, Joan Camós, Joan Casas, Toni Domínguez, J. M. Morales, Trinitat Sánchez Pacheco, Roser Vilardell, Honorio Blasco, Jordi Mañà i Isidre Vallès. Destaquem l'article central, de J. Manel Morales: Principals centres de producció ceràmica, que és l'estudi més complet sobre la producció ceràmica a l'Hospitalet i les principals empreses que intervingueren a la ciutat. (pp. 20-37), i l'article d'Isidre Vallès: El valor plàstic de l'argila: arquitectura i

ceràmica. Apunts per a una sociologia del fang que planteja els orígens històrics de la cultura del fang i apunta una anàlisi crítica del paper de la ceràmica a la història de l'art. (pp. 42-55).

CASAS Joan.: L'Hospitalet. Un passeig per la història. Ed. Ajuntament de l'Hospitalet. Patronat Municipal de Comunicació. 1986. 103 pp.

Joan Casas, conegut escriptor de l'Hospitalet, ha volgut donar una visió històrica del nostre entorn urbà, intentant reconstruir el procés de formació i transformació de cada barri.

Ens presenta set propostes de recorregut urbà plantejades com un passeig per la ciutat a fi de reconèixer la pròpia història. Aquest llibre, escrit amb l'agilitat que caracteritza l'autor, té un important valor didàctic, si des de les escoles, Aules de Cultura, Escoles d'adults i altres entitats culturals de la ciutat saben aprofitar les possibilitats dels recursos pedagògics que s'hi ofereixen. Finalment s'ha de destacar la importància de les fotografies d'Hèctor Zampaglione, que per elles mateixes donen sentit a aquesta publicació.

HURTLEY Jaqueline.: Josep Janés. El combat per la cultura. Ed. Curial. 1986. 378 pp.

La publicació que ens ofereix l'editorial Curial és l'adaptació de la tesi de llicenciatura de filologia anglesa (U.C.B. 1984): La literatura anglesa de la posguerra. L'aportació de Josep Janés.

L'objectiu d'aquesta investigació era conèixer les raons de l'àmplia traducció que la literatura anglesa tingué a l'estat espanyol, impulsada per les empreses editorials dirigides per Josep Janés, especialment en els anys quaranta.

El resultat és un treball exhaustiu sobre la personalitat del polifacètic lletraferit hospitalenc Josep Janés i Olivé, narrador, poeta, autor teatral, director de revistes i editor.

Aquesta última activitat és aquella per la qual ha estat més conegut, potser, perquè des del triomf del franquisme fins a la seva mort (1959) fou la seva principal forma d'intervenció en el terreny cultural.

J. Hurtley ens caracteritza la personalitat de Josep Janés en la cruïlla de dues línies definides pel catolicisme-catalanisme i cultura-comerç, però l'eix central de la tesi pretèn demostrar l'esforç constant de Janés per reivindicar la cultura catalana a la manera d'Eugeni D'Ors.

BOTEY Jaume.: 54 relats d'immigració. Ed. Diputació de Barcelona i Centre d'Estudis de l'Hospitalet. 1986. 232 pp.

Jaume Botey, professor de l'Escola de Magisteri de la Universitat Autònoma de Barcelona és conegut pels seus treballs sobre ensenyament i per la seva dedicació als problemes d'integració cultural. Els 54 Relats és un conjunt d'autobiografies d'immigrants (Can Serra), en les quals els protagonistes expliquen el seu itinerari personal, des de la seva vida al lloc d'origen fins com han arribat a formar part d'una societat urbana i catalana.

Aquest és un treball d'antropologia cultural en el qual l'autor ha hagut d'ordenar els materials recollits per mitjà d'enregistraments i extreure'n unes primeres conclusions sobre el que ha significat el fenomen migratori per als propis immigrants. És per tant un treball metodològicament nou i que ha de servir per a la reflexió sobre el fet català avui.

CAMÓS Joan.: L'Hospitalet. Història de tots nosaltres. 1930-1936. Ed. Diputació de Barcelona. Col·lecció: Estudis locals i Comarcals 1. 1986. 194 pp.

Joan Camós en aquests últims anys ha publicat articles a diverses revistes locals i especialitzades sobre aspectes concrets de la història de l'Hospitalet. Aquest llibre és una síntesi del que al llarg d'aquests últims anys ha treballat sobre la història de l'Hospitalet en el període anterior a la guerra civil. Metodològicament ha dividit l'estudi en quatre apartats: demografia, estructura econòmica, procés polític i procés cultural. Al llarg del llibre ens mostra alguns dels trets que defineixen l'Hospitalet actual i que arrenquen del període 1915-1930,

quan es produí la primera onada immigratòria. Considerem que pot ser un llibre d'utilitat per a qualsevol estudiós i necessari per als ensenyants de l'Hospitalet.

AUTORS DIVERSOS: Guerrillers al Baix Llobregat. Els "carrasquests" del segle XVIII, i els carlins i els republicans del segle XIX. Ed. Centre d'Estudis Comarcals del Baix Llobregat. Publicacions de l'Abadia de Montserrat. 1986. 874 pp.

El llibre és, bàsicament, una vintena d'aportacions inèdites, coordinades pel Centre d'Estudis Comarcals del Baix Llobregat, sobre el tema "l'activitat guerrillera durant el segle XIX". És, per tant, una forma de treball col·lectiu, per ell mateix elogiabile.

La font bàsica d'investigació són els arxius municipals de la comarca i el resultat, encara que desigual, és un primer buidat de les fonts existents d'una temàtica de gran importància en la nostra història i fins ara pràcticament desconeguda a la nostra comarca.

Investigacions fetes des de punts de vista i metodologies diferents, sense incloure ni la totalitat del període 1808-1876 ni totes les poblacions del Baix.

Mercè Renom ha fet una introducció globalitzadora, de gran interès historiogràfic, a partir dels estudis presentats, situant les diverses aportacions locals en el context general del procés polític català i clarificant les línies bàsiques de l'activitat guerrillera en el segle XIX i molt concretament dels carlins a la comarca del Baix Llobregat.

Per l'interès d'aquest llibre n'inclouem l'índex d'autors i temes:

- CODINA, Jaume: Guerrillers i guerrilles a Sant Boi, amb un primer capítol sobre el moviment antiborbònic entre 1719-1721, i un segon capítol sobre l'activitat guerrillera 1808-1876. p.p. 131-236.

- BESORA, Cristina; CODINA, Jaume; FABRO, Irma; GOMEZ, Margarida i RODES, Antoni: Aproximació a les guerrilles del segle XIX al Prat de Llobregat. 1808-1850. pp. 237-266.

- MARTINEZ I RIBA, Carles: Accions guerrilleres a Castelldefels i Gavà du-

rant el segle XIX. pp. 267-314

- BORREGO, Ramon-Eloi; GUERRA, Natividad; LUENGO, Manuel; SALAS, Jose Luis: L'actuació de la guerrilla a Viladecans (1800-1850). p.p. 315-342

- REMON, Mercè: Activitat política i acció de guerrilles a Begues, entre els anys 1820-1870, segons la documentació local. p.p. 343-409

- GARCIA SANCHEZ, Alba: Les guerrilles del segle XIX i Sant Joan Despí. p.p. 411-425

- MASSEGUR, Albert: Activitat guerrillera a Pallegà durant el segle XIX. p.p. 427-437

- BALANZA, Ferran: Les lluites civils del segle XIX en els llibres d'òbits de l'arxiu parroquial de Martorell (1820-1875). p.p. 440-525

- FAURA, Esteve: Papiolencs als primers alçaments carlins. p.p. 527-529

- OLLE i SOLÉ, Josep M.^a: Les lluites del segle XIX en el llibre d'òbits de l'arxiu parroquial de Castellví de Rosanes (1800-1847). p.p. 531-570

- MARCÉ I SANABRA, Francesc: Notes de la primera carlinada a l'Hospitalet. p.p. 571-594

- FERNANDEZ TRABAL, Joan i Josep: Cornellà de Llobregat durant la primera guerra carlina (1833-1840). p.p. 595-637

- OCHOA, Juli: Sant Just Desvern i la primera carlinada. p.p. 639-650

- CORTADELLA, Jordi: Sant Feliu de Llobregat durant la primera guerra carlina (1833-1840). p.p. 651-679

- RETUERTA, M.ª Luz: Matiners a Sant Feliu de Llobregat (1847-1849). p.p. 681-707

- CLOPAS, Isidre: Els germans Martí, "El Noi" i "El xic de la barraqueta"; guerrillers del Baix Llobregat. p.p. 709-751

- RENOM, Mercè: El tòfol de Vallirana. p.p. 753-770

- BERGADA, Eloi: La fortificació i la defensa de Molins de Rei (1874-1875). p.p. 771-810

CASAS, Joan. **Tres quaderns.** Ed. Columna. Barc. 1986.

Col·leccions de poemes que varen merèixer el Premi Miquel de Palol-1985

de la ciutat de Mallorca: quadern de l'amor furtiu, quadern de Lisboa i quadern de diapositives, experiències de l'amor, de viatges, d'aspectes de la vida quotidiana que el poeta narra en primera persona.

Feliu Formosa ha dit d'aquest llibre que és l'obra madura d'un poeta madur: per l'ús precís de la paraula, per la riquesa d'imatges, perquè, malgrat descobrir-hi el pes d'altres poetes, és evident l'originalitat literària de l'autor.

A part de la seva ja extensa obra sobre la història de l'Hospitalet, en Joan Casas ja s'havia manifestat com a artista en Pols de Terrat (Premi Víctor Català-1979, Selecta, Barcelona 1980), i s'hi manifesta cada dia en les seves adaptacions dramàtiques i amb les seves traduccions (Proust, Rousseau, Saint-Simon, Tocqueville, Darío Fo, etc.).

CAMÓS Joan.: El mite de la Torrassa. PLECS d'història local, n.º 1. Ed. Diputació de Barcelona/L'Avenç, pp. 6-13-

Encara avui circulen "històries" sobre els faistes de la Torrassa que actuen per tot el país. En aquest article es donen algunes pistes per poder interpretar el moviment anarquista a l'Hospitalet i no caure en les simplificacions habituals.

RECAÑO, Joaquim: "L'impacte de Barcelona a la configuració demoespacial del Baix Llobregat (1718-1860). (I) "La Sentiu", n.º 9, desembre 1985.

Aquest article analitza com el creixement de Barcelona configura el Baix Llobregat com a àrea periurbana. L'autor —que ja fa temps que treballa aquests temes— ha utilitzat diferents paràmetres: taxa de creixements, baricentre poblacional, concentració de la població i densitat. Les conclusions de l'article ens indiquen que en el període estudiat l'impacte no va ser gaire important, però que es començaven a veure certes tendències de creixement a través de l'eix axiofluvial de la banda esquerra del riu Llobregat, entre Molins de Rei i l'Hospitalet.

RECAÑO, Joaquim: La evolució de la agricultura en el término municipal de Hospitalet. (s. XVIII-XIX). V Jornades d'història local. Ajuntament de Viladecans, 1986.

Aquest article és un intent de síntesi que pretèn remarcar els grans processos que es produïren en aquests dos segles. Partint del concepte d'estructura agrària, s'especifiquen les línies d'evolució de la població, conreus, producció agrícola, estructura social i estructura socioeconòmica, intentant integrar tots aquests elements. El treball representa, segons el propi autor, un punt de partida metodològic per a una ampliació de les investigacions que duu a terme.

RECAÑO, Joaquim: El marco geográfico del delta del Llobregat. V Jornades d'història local. Ajuntament de Viladecans, 1986

Joaquim Recaño, en la seva doble vessant d'historiador i geògraf, ens presenta en aquest article el marc geogràfic des d'un punt de vista històric. A l'autor l'interessa veure com ha influït l'evolució del delta en la història dels pobles de l'entorn. L'article constata aquest fet des dels primers establiments humans al delta fins el segle XIX, i remarca el fet que a partir del segle XIX en primer lloc al Delta de Llevant i més tard al Delta de Ponent, s'inverteix la tradicional dominació del medi sobre l'home en aquesta àrea del Baix Llobregat.

SANTACANA, Carles: La revolució a l'Hospitalet de Llobregat 1936-1937. "La Sentiu", n.º 9, desembre 1985

L'experiència revolucionària que es va viure al mateix temps que la guerra civil és un tema bastant desconegut fins ara. Aquest article de Carles Santacana —que fa més de dos anys que treballa en el tema— ens mostra la realitat del procés a l'Hospitalet. El treball incideix sobretot en els temes econòmics —col·lectivititzacions, municipalització de la vivenda, cuines populars, etc.— però no deixa de banda els aspectes polítics —Comitè de Milícies i Ajuntament—. L'autor assenyala la fi del procés revolucionari a principis de 1937.

SANTACANA, Carles: **La col·lectivització agrícola a Catalunya: el cas de l'Hospitalet**. "L'Avenç", n.º 97, octubre 1986.

Aquest article és una exposició del procés col·lectivitzador que es va produir durant la guerra civil a la ciutat. S'hi exposen els precedents de la tensió so-

cial abans de la guerra, l'origen de l'Agrícola Col·lectiva, el seu funcionament, els resultats econòmics i els tècnics. L'última part de l'article mostra com va ser la dinàmica socio-política que es vivia a Catalunya la que va plantejar la major part de problemes a l'Agrícola Col·lectiva de l'Hospitalet. ■

UN BON INSTRUMENT A LES ESCOLES D'ADULTS: EL LLIBRE "54 RELATS D'IMMIGRACIÓ"

24

Els "54 RELATS" és un conjunt d'autobiografies d'immigrants, en les quals els protagonistes expliquen el seu itinerari personal, des de la vida al lloc d'origen fins com han arribat a formar part d'una nova societat urbana i catalana. Expliquen les fases del procés: decisió d'emigrar i com es dugué a terme, primers contactes amb la nova societat, la recerca de treball, la compra del pis i, finalment la integració a un barri (Can Serra de l'Hospitalet), que en el moment de les entrevistes tenia un moviment associatiu molt fort, caracteritzat tant per l'aspecte reivindicatiu com per la dimensió cultural.

L'intent d'iniciar l'anàlisi de la dimensió cultural de la història d'un barri responia a molts objectius alhora. No es tractava només de deixar constància escrita d'un moment extraordinàriament important en la vida associativa de Catalunya o del paper que jugaren les entitats de base com a mediacions d'inte-

P.V.P. 1000.-

gració als vinguts d'altres regions. Es tractava, també, d'oferir als immigrants la possibilitat de fer sentir o fer escoltar la seva veu i amb això iniciar un diàleg a fons entre les diferents cultures que conviuen a Catalunya.

Per això aquest text té diferents nivells de lectura. D'una banda és una anàlisi sistemàtica d'antropologia cultural. D'altra banda volíem que servís com a element didàctic i pedagògic, com a instrument de reflexió i culturització per a aquelles institucions, especialment Escoles d'Adults que normalment treballen en ambients d'emigració. De

fet una de les institucions que donaren lloc a la investigació fou l'Escola d'Adults del barri, de la qual la major part dels protagonistes foren alumnes i n'expliquen el valor que per ells l'Escola tingué.

La utilització de la primera persona i l'haver mantingut durant tot el llibre el llenguatge directe de cada un dels entrevistats explicant la seva pròpia història, dona al text un to de familiaritat capaç de desvetllar a d'altres immigrants la seva pròpia història. En definitiva és un bon instrument de lectura per als alumnes de les Escoles d'Adults. ■

CAMPANYA DE PROMOCIO DE SOCIS

25

Quotes Subscripció:

Socis col·laboradors

Entitats i particulars quota trimestral

PREU QUOTES

1.500,- ptes.

Socis ordinaris

Quota bimensual

600,- ptes.

Quota bimensual estudiant i aturats

300,- ptes.

Quota bimensual socis aules de Cultura i biblioteques

400,- ptes.

Quota semestral

1.500,- ptes.

Quota anual

3.000,- ptes.

Aquesta oferta és vàlida per als nous socis que s'inscriguin abans del 31 de març

Ens plau comunicar-vos que les properes festes de Nadal comencem una Campanya de difusió dels nostres llibres i de l'obra "L'HOSPITALET - Un passeig per la història", amb la col·laboració del Patronat Municipal de Comunicació.

Amb la venda dels llibres donarem suport al Centre i ajudarem a conèixer millor la nostra ciutat. Penseu que poden ser un bon obsequi de Nadal per a familiars i amics.

Els llibres els trobareu tant al Centre d'Estudis com a llibreries i papereries de la ciutat.

Ben atentament

26

PREU OFERTA
1500.- Ptes.
ELS TRES LLIBRES

AQUEST NUMERO HA
ESTAT EDITAT AMB EL
SUPORT DE

"laCaixa"

CAIXA DE PENSIONS